

Wyrok z dnia 21 maja 2002 r., III CKN 866/00

Dozorca spadkowej nieruchomości, ustanowiony na podstawie art. 636 k.p.c. w związku z § 8 ust. 3 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 października 1991 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczeniu spadku i sporządzeniu spisu inwentarza (Dz.U. Nr 92, poz. 411), nie jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o zasądzenie odszkodowania za bezumowne korzystanie z tej nieruchomości.

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Teresy K. przeciwko Julicie W. i Aleksandrowi W. o zapłatę, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 21 maja 2002 r. na rozprawie kasacji powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8 września 1999 r.

oddalił kasację i zasądził od powódki na rzecz pozwanych kwotę 750 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powódka wystąpiła przeciwko Julicie W. i Aleksandrowi W. o zapłatę kwoty 25 206 zł tytułem odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości zabudowanej, położonej w K. przy ul. C. nr 35. Nieruchomość ta wchodzi w skład spadku po Stanisławie M. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia, powódka została ustanowiona dozorczą spadku po Stanisławie M. W tej sytuacji Sąd pierwszej instancji uznał, że nie jest ona legitymowana do wystąpienia z żądaniem zapłaty odszkodowania, gdyż chodzi o roszczenie, które pozostaje poza zakresem wyznaczonym w art. 935 § 1 k.p.c., a dochodzenie takiego odszkodowania pozostaje poza granicami zwykłego zarządu.

Stanowisko to podzielił Sąd Apelacyjny, oddalając apelację. Sąd ten odwołał się do art. 633-639 k.p.c., określających zakres obowiązków dozorczy, a także do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 1 października 1991 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczaniu spadku i sporządzaniu spisu inwentarza (Dz.U. Nr 92, poz. 411). Wskazane przepisy odsyłają do odpowiedniego stosowania art. 855-862 k.p.c. oraz art. 930-941 k.p.c., a § 8 pkt 3 powoływanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości nakłada na dozorcę obowiązek strzeżenia powierzonego mienia oraz daje uprawnienie do pobierania pożytków z oddanej pod dozór nieruchomości. Odszkodowanie za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie stanowi pożytku.

Kasacja powódki oparta została na drugiej podstawie kasacyjnej. Sformułowano w niej zarzut naruszenia art. 636 i 935 § 1 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że powódce, jako dozorczy wprowadzonemu w zarząd, nie służy legitymacja do dochodzenia odszkodowania za bezumowne korzystanie z przedmiotu wchodzącego w skład spadku, a ponadto przez nieuwzględnienie faktu, że powódka powinna być traktowana jako dozorca, ale także jako zarządca spadku. Skarżąca powołuje się na to, że postanowieniem z dnia 30 marca 1995 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia wprowadził ją w zarząd nad spadkiem. Postanowienie to zostało wykonane przez komornika. Ponadto skarżąca dodatkowo wskazywała, że zapadło postanowienie stwierdzające nabycie spadku po Stanisławie M., z którego wynika, że jest ona jednym ze współspadkobierców.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powołany w kasacji art. 636 k.p.c. wymienia środki zabezpieczenia spadku, wśród których znajdują się m. in. dozór nad nieruchomością oraz ustanowienie zarządcy tymczasowego. Przepis ten uzupełniają regulacje zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 października 1991 r., wydanym na podstawie delegacji zawartej w art. 639 k.p.c. Z § 8 ust. 3 rozporządzenia wynika, że ustanowienie zarządu tymczasowego może nastąpić, jeżeli w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne, przedsiębiorstwo lub prawo majątkowe wymagające zabezpieczenia przez ustanowienie zarządu. Jeżeli natomiast zachodzi potrzeba strzeżenia nieruchomości, wyznacza się dozorcę.

Z treści tego przepisu wynika, że ustanowienie zarządu związane jest z istnieniem w majątku spadkowym takiego składnika, który wymaga podejmowania pewnych działań dla utrzymania go w należyтым, niepogorszonym stanie.

Ustanowienie zarządu będzie zatem potrzebne dla dalszego prawidłowego funkcjonowania spadkowego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego albo gdy prawo majątkowe wchodzące w skład spadku jest tego rodzaju, że potrzebne jest nie tylko sprawowanie nad nim dozoru, który z istoty swej wyraża się w ograniczonej aktywności, ale podejmowanie działań zarządzania takim przedmiotem.

Powyższe wnioski uzasadnia dodatkowo, zawarte w § 9 ust. 1 rozporządzenia, odesłanie do odpowiedniego stosowania do dozorczy i zarządcy tymczasowego przepisów art. 855-862 oraz art. 930-941 k.p.c. Z treści wskazanych przepisów wynika, że obowiązki dozorczy to przechowanie i dozór nad powierzonymi przedmiotami (por. w szczególności art. 856 i 858 k.p.c.), a obowiązki zarządcy nieruchomości to wykonywanie czynności potrzebnych do prowadzenia prawidłowej gospodarki. W granicach zwykłego zarządu zarządca ma prawo pobierać wszelkie pożytki z nieruchomości, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okażą się niezbędne. W sprawach wynikających z zarządu nieruchomością zarządca może pozywać i być pozywany (zob. w szczególności art. 935 k.p.c.). Jeżeli zarządca przy obejmowaniu zarządu napotyka na przeszkody, sąd może polecić komornikowi, aby go wprowadził w zarząd (art. 933 k.p.c.).

Jak z powyższego wynika, nie sposób utożsamiać sytuacji zarządcy tymczasowego nieruchomości oraz dozorczy takiej nieruchomości. Kompetencje dozorczy są ograniczone i nie obejmują czynności zarządu nieruchomością, nie jest zatem dopuszczalne wprowadzenie dozorczy „w zarząd nad spadkiem”, gdyż czynności zarządu pozostają poza zakresem jego praw i obowiązków. Wydanie przez sąd, jak w odniesieniu do powódki, postanowienia nakazującego wprowadzenie dozorczy „w zarząd”, nie pociąga za sobą zmiany sytuacji prawnej dozorczy.

Trafnie zatem Sąd drugiej instancji, podobnie jak Sąd Okręgowy, przyjął, że powódka jako dozorca spadkowej nieruchomości nie jest uprawniona do dochodzenia odszkodowania za bezumowne korzystanie ze spadkowej nieruchomości. Należy jedynie sprostować wyrażony przez Sąd Apelacyjny pogląd, zgodnie z którym wyłącznie właściciel jest legitymowany do wystąpienia z takim roszczeniem. Mogą bowiem wystąpić sytuacje, w których legitymowane będą także inne podmioty, jak choćby wykonawca testamentu (por. art. 988 § 2 k.c.).

Prawidłowości wyroku Sądu drugiej instancji nie podważa fakt, że Teresa K., po zapadnięciu wyroku zaskarżonego kasacją, uzyskała postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po Stanisławie M. Wprawdzie trafnie podniesiono, że współspadkobierca jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o zasądzenie odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości wchodzącej w skład spadku, jednak Sąd Najwyższy ocenia poprawność orzeczenia Sądu drugiej instancji, a dla tej oceny istotny jest stan z chwili orzekania. W dacie wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny powódka nie legitymowała się postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, zgodnie zaś z art. 1027 k.c., postanowienie takie stanowi jedyny dowód w sytuacji, gdy spadkobierca ma wykazać swoje prawa wynikające z dziedziczenia względem osoby trzeciej nie roszczącej sobie praw do spadku. Okoliczność, że w toku całego procesu powódka była już, ze względu na treść art. 925 w związku z art. 924 k.c., współspadkobiercą po Stanisławie M., pozostaje bez znaczenia dla zapadłego rozstrzygnięcia.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw (art. 393¹² k.p.c.).